

הוד והוא

רבעון לחינוך בגיל הרך חוברת ד' סיון תשס"א

שירי ילדים ישנים וחדשים

ד"ר ציפי פליישר

שירים הם תמליל ומלודיה כמקשה אחת. באשר לתמליל השירים – הרי שהיינו חולמים ומתאווים כמחנכים שלא יפול שיר הילדים מכל שיר (poem) הנמנה על זיאנר השירה הספרותית: יסגיר גילוי עמוק של היוצר על החיים, יכיל אמת פנימית כשהאוניברסלי משתקף בחד-פעמי, ימקד הבעה כאשר האקספרסיביות משתמשת מיצלולים מיוחדים, אונומתופאיות, קישוטיות.

בזמנו, לימד אותנו צ'וקובסקי כי הליריות, קלות התנועה, החלפת הציוורים המהירה, המשקל הספרותי עם החרוזים המובהקים, ריבוי פעלים לעומת מיעוט תארים, המוסיקליות הזורמת – כל אלה הם בנשמת שיר הילדים כאשר אנו לא רואים בילד יצור נחות שיש להסתגל אליו במשמעות לרדת אל רמתו – אלא להסתגל אליו, משמע לעוף עם יכולותיו ודמיונו האינסופיים.

באשר למלודיה בשירי הילדים – מאז ומתמיד הינה משופעת בעבודה מוטיבית; אך אל לה לזו שתנהג אובססיביות למטרת קליטות השירים. מן הראוי שהחומר המלודי יתאם את הטקסטואלי והשפה ההרמונית לא תבייש את העוסק בה.

משום מה, מצינו במקומותינו סטיגמה רווחת המחייבת כי "שיר הילדים המושר יהיה בעל מגעד של סקסטה (שישה צלילים) לכל היותר, יהיו בו צעדים לעומת קפיצות, המלודיה והטקסט יהיו יחסית קצרים ועם זאת יהיה בו שימוש בשפה התיקנית, הלחן יתאים לחלוטין להטעמות השפה אך תבניות

ד"ר ציפי פליישר – מלחינה, מוסיקולוגית (עוסקת בחקר הזמר העברי) ומרצה.

המיקצב להדגשות המלים ישקפו ניגודים אשר יעזרו למורה להקנות שיר במצורף למטרות נוספות...". הכבלים מתקשים לכבול מעצם העמדתם – והאם נמצא שכל אלה פעלו על יוצרי השירים? נראה שעושר ההמצאה של היוצרים חרג מכך ובכל זאת 'החריגות' המבורכות לא הזיקו לקליטותם של השירים.

יתירה מזאת: נדמה לך, שבעקבות הסטיגמה הזאת, עיבודים רבים מתוך הקלטות של "שירים חדשים" חוזרים חוזר והישנה על הטמפון, המירקס, ההרכב הכלי – ואינם נענים לפרופיל המוסיקלי של הלחנים. הרי לא יתכן שלכל שיר נתאים את שלושת המרכיבים הללו באופן זהה! **מדוע ילבשו**

הלחנים המגוונים תלבושת אחידה?

ואף-על-פיריכן, ולמרות כל זאת – כדאי לנסות לעתים להתעלם מן המעטפת העיבודית הזאת: אולי החומר הטקסטואלי והמלודי לשעצמו מצדיק את השימוש בשירים?

נזכור כי שלושת מסלולי המימוש בשטח לשירי הילדים הם:

- ביצוע על-ידי הילד בלבד.
- האזנה לביצוע חי של הגננת – עם או בלי הצטרפות הילד בזמרה.
- האזנה להקלטה – שוב – עם או בלי זמרת הילד.

במאמר זה נבחן שירים ישנים וחדשים, שירי חול וחג – נבחן אותם בלי דיעות קדומות, דהיינו, בלא שנהא תלויים בקטגוריזציה הביקורתית המובהקת של שני רבדים היסטוריים שונים ונפרדים לחלוטין – אלו הנחשבים ל"טובים וישנים שעברו את מבחן הזמן" לעומת אלו המתכנים 'חדשים שטרם עברו את מבחן הזמן'.